

Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, Brno
bakalářské studium
akademický rok 2004/2005 - jaro

Mgr. Marcel Tomášek, M.A.
(tomasekm@fss.muni.cz)
konzultační hodiny: pondělí 16 -18 00 hod., p. 409

SOC111: Sociologie korupce

Zaměření kursu:

Kurz "Sociologie korupce" je určen pro studenty bakalářského studia a je otevřen studentům všech oborů na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity. V kreditním systému lze získat za absolvování kursu 6 kreditů.

Anotace:

V průběhu minulé dekády došlo k výraznému posunu v percepci korupce a mezinárodnímu akcentování tohoto fenoménu (např. anti-korupční konvence OECD, vznik nevládních organizací jako Transparency International). Současně v České republice problém korupce a ekonomické kriminality v transformačním kontextu minulé dekády byl jednoznačně programově podceněn a stal se téměř jednou z definičních charakteristik politicko-ekonomické transformace jako takové. Zdá se, že závažným a jasným předělem oddělujícím nás od éry systémové korupce a ekonomické kriminality jako jednoho z post-socialistických vstupních zdrojů pro iniciování kapitalismu bude teprve vstup do EU. Kurz předestře základní typologie korupce a rozlišení tohoto fenoménu a pokusí se ilustrovat jednotlivé typy a rozlišení na příkladech z České republiky devadesátých let, přičemž zároveň otevře základní otázky problematizující použití konceptu korupce pro vývoj v ČR po r. 1989. V průběhu kurzu se pokusíme vyjít za hranice klasického chápání korupce jako neregulované ziskové interakce mezi soukromým aktérem a reprezentantem veřejné sféry, abychom mohli akcentovat rozšíření použití konceptu i na specifické formy interakcí mezi privátními aktéry mezi sebou anebo v jejich interním rámci. Takto poněkud překvapivě budeme moci nalézt společné charakteristiky a definiční rámec pro současné skandály s podvodným účetnictvím a následným nadhodnocováním cen akcií a dalšími interními operacemi amerických korporací a tunelovací skandály v českých privatizačních fondech a podnicích. V rámci seminářů je možná i prezentace (v závislosti na možnostech) přizvaných zástupců veřejných aktérů podílejících se na proti-korupčním boji (Transparency International, investigativní žurnalista, etc.).

Organizace kursu:

Kurs Sociologie korupce představuje základní kategorie a způsoby chápání korupce a vztahuje tyto k průběhu transformačních politicko-ekonomických změn v České republice a je vhodný i pro posluchače z jiných kateder. Větší část textů vybraných pro jednotlivé lekce je přístupná ve složce umístěné v knihovně FSS, zbytek potřebných publikací je blokován pro prezenční studium v knihovně FSS (většinou ve dvou exemplářích). Rozsah kurzu – jeden semestr, 2 hodiny týdně (přednáška a následný seminář)

Podmínky pro absolvování kursu:

Během seminářů je očekáván aktivní přístup ke studijní látce vycházející z četby textů pro danou lekci a náležité zpracování a provedení prezentace vybraného referátového textu (10-15 min).

Po za tímto si student ze souboru článků z Respektu za období 1996-2001 (dostupný v knihovně) zabývajících se korupcí vybírá dva příklady korupčního chování a prezentuje je ostatním v semináři, přičemž při jejich analýze využívá probíraných konceptů (10 min). V polovině semestru krátký test, kurz je ukončen závěrečným testem a odevzdáním seminární práce na individuálně vybrané a předem konzultované téma (v rozsahu 900 až 1000 slov).

Seminární práce by měla být již hlubším přistoupením k individuálně vybranému tématu založeném na další četbě a konzultaci s vyučujícím (zaslání e-mailem návrhu tématu s bližším vysvětlením a navrhovanou hypotézou či předpokládaným směrem argumentace a následná osobní konzultace - korekce, upřesnění těchto).

Závěrečné hodnocení bude vycházet z tohoto rozložení maximálně dosažitelných bodů:

1. zpracování a prezentace vybraného referátového textu - 20
2. prezentace korupčních kauz - 20
3. krátký test - 10
4. závěrečný test - 25
5. seminární práce - 25

a bude aplikovat podle nového Studijního a zkušebního řádu MU klasifikační stupnici odpovídající zásadám ECTS a tímto mít následující stupně s přiděleným bodovým rozsahem po celkovém součtu:

- A (výborně, 1) – 100 až 92
- B (výborně minus, 1,5) – 91 až 83
- C (velmi dobře, 2) – 82 až 74
- D (velmi dobře minus, 2,5) – 73 až 66
- E (dobře, 3) – 65 až 61
- F (nevyhovující, 4) – 60 a méně

Podmínkou k udělení zápočtu a připuštění k závěrečnému testu je absolvování krátkého testu v polovině kurzu, prezentace referátového textu a příkladů korupce a jejich společné ohodnocení více než 30 body.

Obsah kurzu:

1. Úvod do kurzu, vývoj chápání korupce v historické perspektivě

2. definiční rozlišení - public office-centered - korupční chování veřejného činitele jako deviace od obvyklých norem

Arnold J Heidenheimer, Michael Johnston, Victor T. Le Vine (1989) Terms, Concepts and Definitions: An Introduction, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) Political Corruption: A Handbook, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 3 - 13 (10)

Paul Heywood (1997) Political Corruption: Problems and Perspectives, in: P. Heywood (ed.) Political Corruption, Oxford, Blackwell Publishers, str. 1-19 (18)

referáty:

Robert Klitgaard (1998) Controlling Corruption, Berkeley/Los Angeles/London, University of California Press, str. 191-210

Joseph Zimmerman (1994) Curbing Unethical Behaviour in Government, Westport, Connecticut/London, Greenwood Press, str. 17 - 42

3. market-centered - veřejný činitel jako podnikatel, příjem podnikatelské příležitosti by měl být maximalizován

Donatella Della Porta, Alberto Vannucci (1997) The Reasourcess of Corruption: Some Reflections from the Italian Case, Crime, Law & Social Change 27, 1997, str. 231-254 (23)

referáty:

Alberto Ades, Rafael Di Tella (1997) The New Economies of Corruption: a Survey and some New Resutls, in: P. Heywood (ed.) Political Corruption, Oxford, Blackwell Publishers, str. 80-99 (19')

Donatella della Porta, Alessandro Pizzorno (1996) the Business Politicians: Reflections from a Study of Political Corruption, in: M. Levi, D. Nelken (eds.) The Corruption of Politics and the Politics of Corruption, Oxford/Cambridge MA, Blackwell Publishers, str. 73 - 94 (21)

4. public interest-centered - korupce jako kritické narušení a poškození veřejných zájmů

Joseph S. Nye (1989) Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) Political Corruption: A Handbook, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 963 - 984 (21)

referát:

Donatella Della Porta, Alberto Vanucci (1997) The 'Perverse Effects' of Politica Corruption, in: P. Heywood (ed.) Political Corruption, Oxford, Blackwell Publishers, str. 100-122

Dean Mcsweeney (2000) Parties Corruption and Campaign Finance in America, in: R Williams (ed.) Party Finance and Political Corruption, London, Macmillan Press, str 37 - 61

James Newell (2000) Party Finance and Corruption in Italy, in: R Williams (ed.) Party Finance and Political Corruption, London, Macmillan Press, str. 61-89

5. korupce jako překážka modernizace

Samuel P. Hantington (1989) Modernization and Corruption, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) Political Corruption: A Handbook, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 377 - 388 (11)

referát:

Gunnar Myrdal (1989) Corruption, Tradition, and Change in Indonesia, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) Political Corruption: A Handbook, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 405 - 423 (18)

6. druhá - občanská společnost a druhá ekonomika kontra reálný socializmus, politická korupce a šedá ekonomika v reálném socializmu

Maria Los (1990) "The Dynamics of the Second Economy in Poland", in: M. Los (ed.) The Second Economy in Maxist States, New York: St. Martin's Press, str. 27-47 (20)

referát:

Elemér Hankiss (1990) East European Alternatives, Oxford: Clarendon Press, str. 235-265 (30)

7. týden pro samostudium (V tomto týdnu probíhá výuka na KS ve formě samostudia. Studující mají za úkol znovu projít dosavadní četbu ke kurzu, nastudovat případnou zameškanou četbu, vypracovat a dopracovat zadané úkoly a připravit se na průběžný test)

8. obnova vlády zákona a ekonomická reforma - privatizační skandály

Průběžný test

Quentin Reed (1999) Korupce v privatizaci českou cestou, in: P. Frič (ed.) *Korupce na český způsob*, Praha: G+G, str. 116-205 (89) – dostupná v Knihovně FSS

Harry G. Broadman, Francesca Recanatini (2002) Corruption and Policy: Back to the Roots, Policy Reform 5(1), str. 37-49 (12)

referáty:

Susan Rose-Ackerman (2000) Is Leaner Government Necessarily Cleaner Government?, in: J. s. Tulchin, R. H. Espach (eds) Combating Corruption in Latine America, Washington DC, Wudrow Wilson Press, str. 87-107

Luigi Manzetti (2000) Market Reforms without Transparency, in: J. s. Tulchin, R. H. Espach (eds) Combating Corruption in Latine America, Washington DC, Wudrow Wilson Press, str. 130 - 173

Leslie Holmes (1997) Corruption and the Crisis of the Post-communist State, Crime, Law & Social Change, 27, str. 275 -297

9. korupce jako systém, české bankovníctví a finanční sféra v devadesátých letech

Stanislav Polouček (2000) Korupce v bankovníctví v České republice, 23. seminář České společnosti ekonomické v řadě "Ekonomická teorie a česká ekonomika", Praha 13. Prosince 2000, str. 7-14 (7)

Alexander Nett (1999) "Tunelování", in: *Sborník z mezinárodního semináře o hospodářské kriminalitě Acta Universitatis Brunensis, Juridica No. 225*, 126-141 (15)

referát:

Jean Cartier-Bresson (1996) The Economics of Corruption, in: D. Della Porta, Y Mény (eds) Democracy and Corruption in Europa, London/Washington, Pinter, str. 149 - 165

10. korupce a privátní sektor - ČR a USA

Steve Russell, Michael J. Gilbert (1999) Truman's Revenge: Social Control and Corporate Crime, Crime, Law & Social Change 32, str. 59 - 82 (23)

referáty:

Susan Rose Ackerman (1989) Corruption and the Private Sector, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) Political Corruption: A Handbook, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 661 - 684 (23)

Nikoss Passas (1996) The Genesis of the BCCI Scandal, in: M. Levi, D. Nelken (eds.) The Corruption of Politics and the Politics of Corruption, Oxford/Cambridge MA, Blackwell Publishers, str. 57 - 72

11. politické důsledky korupce

Pavel Frič (1999) "Korupční klima v ČR" in. P. Frič (ed.) *Korupce na český způsob*, Praha: G+G, str. 73-102 (29) dostupná v knihovně FSS

Michael Johnston (1989) The Political Consequence of Corruption: A Reassessment, in: A. J. Heidenheimer, M. Johnston, V. T. Le Vine (eds.) *Political Corruption: A Handbook*, New Brunswick/Oxford, Transaction Publishers, str. 985 - 1007 (22)

Refereáty:

Jonathan Hopkin (1997) Political Parties and the the Economic Theory of Democracy, *Crime, Law & Social Change* 27, 255-274

David Nelken, Michal Levi (1996) The Corruption of Politics and the Politics of Corruption: an Overview, in: M. Levi, D. Nelken (eds.) *The Corruption of Politics and the Politics of Corruption*, Oxford/Cambridge MA, Blackwell Publishers, str. 1-18

Základní úvodová literatura k problematice korupce:

Pavol Frič a kol. (1999) *Korupce na český způsob*, Praha, G plus G (dostupná v prezenčním fondu Knihovny FSS)

J. Chmelík a kol (2003) *Pozornost, úplatek a korupce*, Praha. Linde Praha

Susan Rose-Ackerman (1998) *Corruption and Government: Causes, Consequences, and Reform*, Cambridge University Press

Donnatella della Porta, Alberto Vannucci (1999) *Corrupt Exchanges: Actors, Resources, and Mechanisms of Political Corruption*, New York, Aldine de Gruyter

William L. Miller, Ase B. Grodeland and Tatyana Y. Koshechkina (2001) *A culture of Corruption? : Coping with Government in Post-communist Europe*, *Budapest*, CEU Press (dostupná v prezenčním fondu Knihovny FSS)